BERÄTTELSE

rörande Göteborgs Museums Etnografiska Avdelning f r år 1930.

Inkomster:

Till samlingarnas ökande	5.621: 62
» » vård m. m.	3.070: —
» » vetenskapliga bearbetning	500: —
» » konservering	506: 91
» extra arbetshjälp	4.872: —
» resekostnader	400: —
Gåvomedel	13.395: 03
Summa kr.	28.365: 56

Utgifter:

Till samlingarnas ökande	5.509: 11
» » vård m. m.	3.098: 21
» » vetenskapliga bearbetning	507: 60
» » konservering	437: 96
» extra arbetshjälp	4.881: 73
» resekostnader	400: —
Gåvomedel	13.220: 92
Summa kr.	28.055: 53

Enskilda personer hava till avdelningen såsom gåva överlämnat:

Direktör Herman Lindquist	2.000: —
Bankdirektör Herman Mannheimer	330: —
Direktör Knut J:son Mark	7.000: —
General J. Thord-Gray	750: —
Summa kr.	10.080: —

Till dessa donatorer, som välvilligt understött avdelningen och på så sätt möjliggjort inköp av flera värdefulla samlingar och utgivande av publikationer behandlande museets samlingar, beder jag få framföra mitt varma tack. Jag vill också här på det allra hjärtligaste tacka d:r A. Métraux för det utomordentliga intresse han under det gångna året liksom förut visat museet.

Nyförvärv.

N o r d a m e r i k a.

Den nordamerikanska samlingen har under året ökats med ett betydande antal föremål från Crow-indianerna, inköpta av en engelsk samlare. Samlingen omfattar 29 föremål, bland vilka märkes flera värdefulla »medicine bundles.» I dessa, som höra till medicinmännens utrustning, spela magiska stenar en betydelsefull roll. Från Crow-indianerna hade vi förut inga som helst föremål. En mindre Cherokee-samling bestående dels av etnografiska,

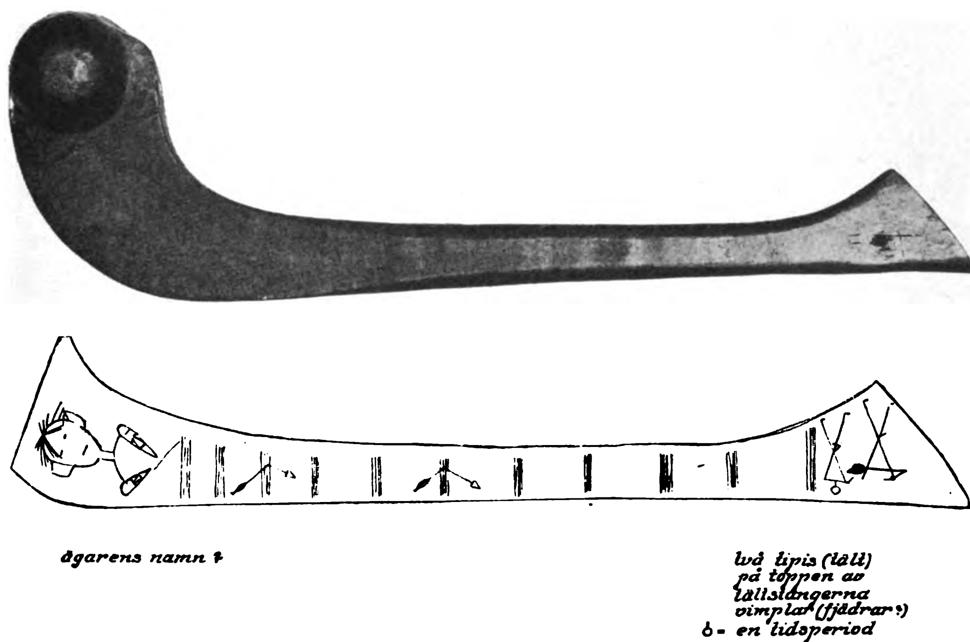

Fig. 1 och 2. Stridsklubba med bildskrift från prärieindianerna.
G. M. 30.10.1. C:a 1/4.

dels av arkeologiska föremål har skänkts till museet av den belgiske forskaren d:r. Frans M. Olbrechts. Av Mr. H. G. Beasley, London, har avdelningen genom byte erhållit tvenne klubbor från prärieindianerna. Den ena av dessa (fig. 1), som bör vara insamlad för rätt länge sedan, och som tillhört en engelsk privatsamlare, är prydd med högst intressanta teckningar, vilka för första gången giva museet ett prov på dessa indianers berömda bildskrift. I utbyte lämnades en harpun från Grönland och en klubba från Nya Kaledonien. För övrigt hava vi från Nordamerika förvärvat en bastmatta från Kwakiutl, med för dessa indianer typiska målningar, samt en pilspets m. m. från Wyoming, det senare skänkt som julklapp av en gammal vän till museet Mr. Louis Callquist.

Från Mexico har museet som gåva av Mr. H. G. Beasley i London erhållit några stenpärlor, stenfigurer, sländtrissor m. m. Vidare har herr Ragnar Levander skänkt några korgar.

Centralamerika.

Ett mycket intressant och värdefullt tillskott till våra samlingar från dessa trakter har genom förmedling av herr H. Svahn skänkts av d:r. A. Imery, San Salvador. Det är tvenne bikupor av det slag, som indianerna i stor ut-

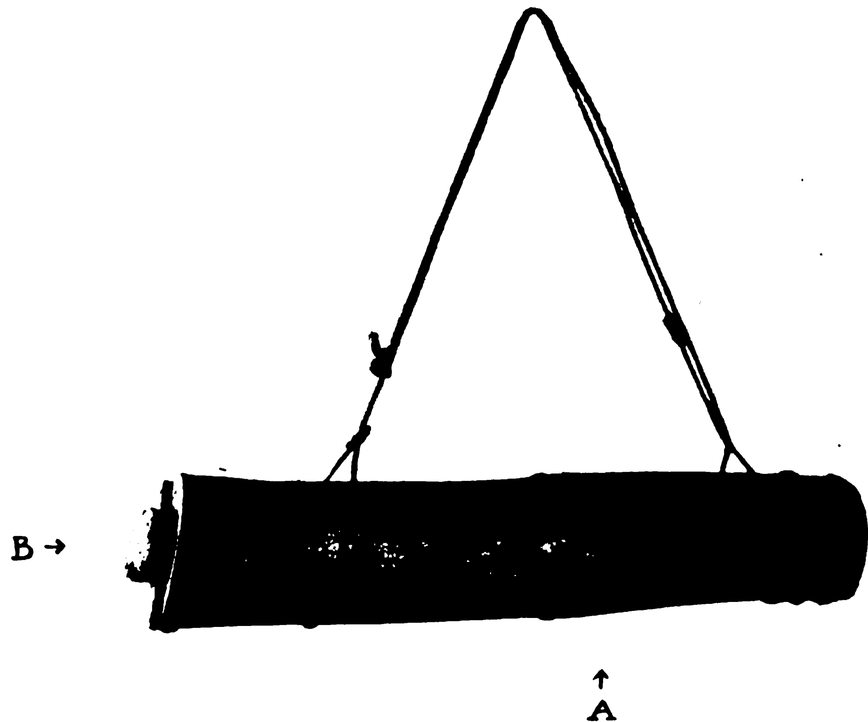

Fig. 3. Bikupa av bamburör från indianer i San Salvador. A = rörformig ingång av vax. B = hål för skattningen. G. M. 30.4.1. C:a 1/6.

sträckning använde redan i förkolumbisk tid, och som man ännu ser hos ett fåtal stammar. Den ena kupan består av ett bamburör, i vilket indianerna haft ett slags svartbruna, gaddlösa bin, vilka äro av en flugas storlek. Den andra bikupan är en stor kalebass med en tubformig ingång av vax och en fyrkantig lucka för skattningen. De ljusbruna bina från denna kupa äro även gaddlösa, och ungefär av en vanlig myggas storlek. När bikuporna kommo till Göteborg, voro en stor del av bina i kalebasskupan ännu vid liv, detta tack vare den omsorg, som ägnats dem av 3:dje styrmannen på motorfartyget »Balboa», herr Erik Persson. Bikupan förvarades först i Träd-

gårdsföreningens kaktushus, och bina voro där vid liv ungefär två månader. De dogo dock så småningom alla, dels av brist på lämplig föda och dels därför, att de antagligen i Göteborg saknade solvärmen i sitt hemland. Genom köp har museet förvärvat en samling lerkärl och stenföremål från Nicaragua och Costa Rica tillsammans 16 föremål. Vidare har avdelningen som gåva

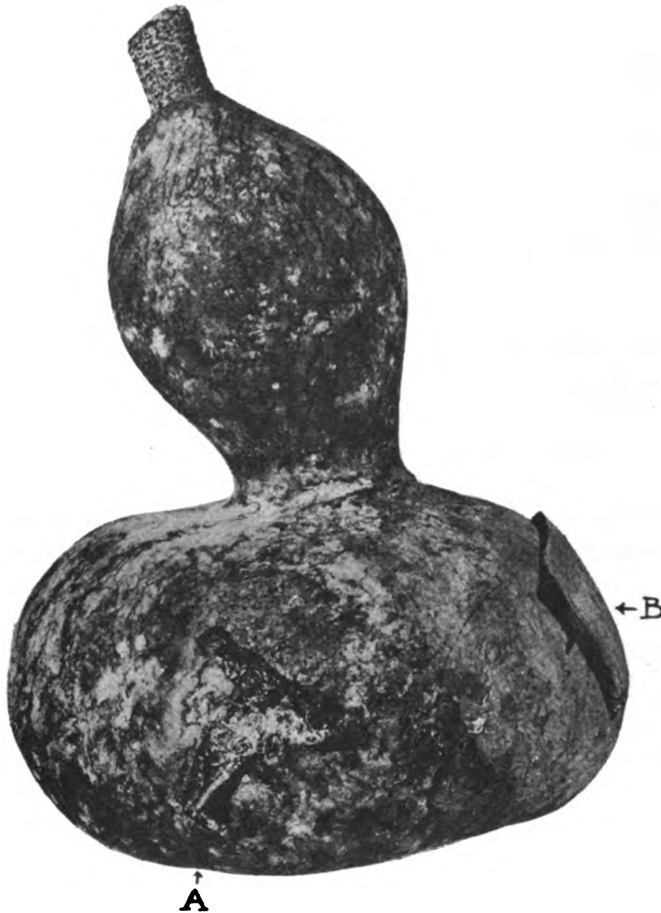

Fig. 4. Bikupa av kalebass från indianer i San Salvador. A=rörformig ingång av vax. B=hål för skattningen. G. m. 30.4.2. C:a $^{1}/_{6}$.

av herr C. Ström i Panama bl. a. erhållit en 5 meter lång kanot från Cunaindianerna. Den eleganta och synnerligen värdefulla farkosten har tack vare generalkonsul Axel Ax:son Johnsons kända frikostighet fraktfritt hemförts på ett av hans motorfartyg. Ehuru sådana föremål som kanoter i originalstorlek äro synnerligen skrymmande, anser jag dem dock för museets samlingar synnerligen betydelsefulla, och hoppas jag, att vi under de närmaste åren skola bliva i tillfälle göra flera liknande förvärv.

Sydamerika.

Arkeologi.

Den arkeologiska samlingen från Sydamerika har under året ökats betydligt. Sålunda hava vi tack vare museets mecenater och tack vare det tillmötesgående, som geheimrådet E. Gaffron visat oss, kunnat göra betydande nyförvärv från Perus kusttrakter. De peruanska nyförvärven omfatta ej mindre än 569 nummer, varför det är här omöjligt att omnämna annat än de viktigaste. Vi ha sålunda fått en samling lerkärl från norra Peru föreställande personer med stympade armar, ben, näsor, läppar o. s. v. Dylika lerkärl hava intresserat många framstående forskare inte minst på det medicinska området, då man förr antagit, att de föreställa spetälska och syfiliter. Numera är man dock rätt övertygad om, att åtminstone flertalet stympats i samband med något slags bestraffning. Bland lerkärlen föreställa ett par blinda och äro modellerade med stor känsla och konstskicklighet. I Gaffrons samling finns inte mindre än 30 stycken slungor. Flertalet av dessa hava ej använts som vapen utan som pannband. De giva oss en föreställning om de peruanska indianernas utomordentliga skicklighet som snörmakare. Fullständigt unik är en lerkärlstrumma, som vi också erhållit från samme samlare. Av allra största intresse är en stor samling arbetskorgar från Peru, vilka avdelningen lyckats inköpa vid ett par olika tillfällen. I dessa arbetskorgar finns en mängd föremål belysande indianernas textilindustri. Där finns också talrika prydnadssaker av olika slag, kalebasser innehållande kalk, som tuggas tillsammans med cocablad, toilettartiklar, musikinstrument m. m. Av utomordentligt stort intresse är förvärvet av flera vågar jämte serier av vikter, varigenom det för första gången varit möjligt att finna indianernas viktsystem. Genom köp har avdelningen även förvärvat ett lerkärl av den sällsynta och förut här orepresenterade keramik, som den bekante peruanske arkeologen d:r. Tello betecknar som Chavin-stil.

De arkeologiska förvärven från Bolivia omfattar bronsföremål m. m. skänkta av herr F. Buck. Flertalet av dessa äro från en inkaisk smedja och äro av betydande intresse för förståendet av indianernas metallurgiska kunskaper. Bland fynden märkes ett litet stycke rent tenn. Trots att indianerna i Inkariket vid tiden för upptäckten allmänt kände brons, är blott ett liknande fynd förut bekant. Herr O. Braun har skänkt 11 lerkärl funna på c:a 3.000 m. höjd över havet i en grav vid Culpina i provinsen Cinti i Bolivia. Bland dessa lerkärl märkas dels sådana, som äro typiska för inkakulturen, dels sådana som tillhöra en keramik av lokal karaktär.

Museets rätt obetydliga arkeologiska samlingar från Argentina har under detta år tack vare en mecenats välvilja fått ett betydande tillskott. Det är en samling, som omfattar ej mindre än 366 nummer, bland vilka märkas 16 stycken gravurnor, en mängd mindre lerkärl, tobakspipor i sten och lera, metallföremål m. m. De dyrbaraste föremålen i samlingen äro några korgar

och masker, som trots att de äro av lättförgängligt material, äro mycket väl bevarade. Då åtminstone dessa senare fynd med all sannolikhet komma att bliva föremål för publicering i en särskild avhandling, avstår jag från att avbilda dem här. Från Argentina har fröken Märta Boman skänkt en samling kopparmineral och rester av smältdeglar m. m., samlade av hennes framlidne broder, den utmärkte arkeologen Eric Boman, vilka på ett värdefullt sätt illustrera hans forskningar vid S. Antonio de los Cobres. Genom byte har museet förvärvat en del arkeologiska föremål från Parana i Argentina, belysande d:r. Antonio Serranos viktiga forskningar. I utbyte lämnades några lerkärlsfragment från Santarem vid Amazonfloden. Vidare har museet av monsieur A. Teisseire erhållit några egendomliga föremål från republiken Uruguay, ett land från vilket vi förut icke hade ett enda föremål.

Från Marajo i Brasilien har d:r. Estevão de Oliveira skänkt en samling krukskärvor med den för dessa trakter typiska och vackra ornamentiken. Mrs. Myers har som gåva till museet överlämnat en samling keramikfragment från Guiana, vilken som jämförelsematerial äro av betydande intresse.

Samlingarna från Columbia hava ökats med tvenne metkrokar av guldlegering, skänkta av herr W. Bylander, och en syl av kopparblandat guld, som erhållits av Nationalmuseet i Köpenhamn i utbyte mot ett peruanskt kastträ. Sylen härrör från en samling, vilken för omkring 100 år sedan gjordes av herr Pedro Nisser, den första svensk, som publicerat något om Sydamerikas arkeologi. Nissers märkliga forskningar kommer att närmare behandlas i del 9 av min serie, Comparative Etnographical Studies.

Etnografi.

Det mest betydande nyförvärvet av etnografiska samlingar från Sydamerika under det gångna året, har gjorts tack vare museets fortsatta förbindelser med herr Curt Nimuendajú, vilken framstående forskare redan förut tillfört museet så många värdefulla samlingar. Den nu förvärvade samlingen omfattar 165 föremål från Tucuna-indianerna vid övra Amazonas. Samlingen ger av allt att döma en ganska fullständig bild av vad Tucuna-indianerna ha kvar av sin ursprungliga kultur, vilken under senare tid starkt påverkats av de vita. Segast har Tucuna-indianerna bibehållit de föremål, som de använda vid demonbesvärjelser, när en flicka inträder i pubertetsåldern. Vid dessa ceremonier uppträda indianerna maskerade, och de ännu använda maskerna likna nästan fullständigt dem, som Spix och Martius avbilda för mer än 100 år sedan. Herr Nimuendajú har skrivit en liten men synnerligen värdefull uppsats, som behandlar hans besök hos Tucuna-indianerna. Det har ställts i utsikt av herr Nimuendajú, att, sedan han avslutat en del arbeten för tyska institutioner, han åter skall samla för museet här i Göteborg.

Från Amazonas har avdelningen vidare erhållit en i många avseende högst värdefull samling gjord av d:r. G. Tessmann. Samlingen omfattar i

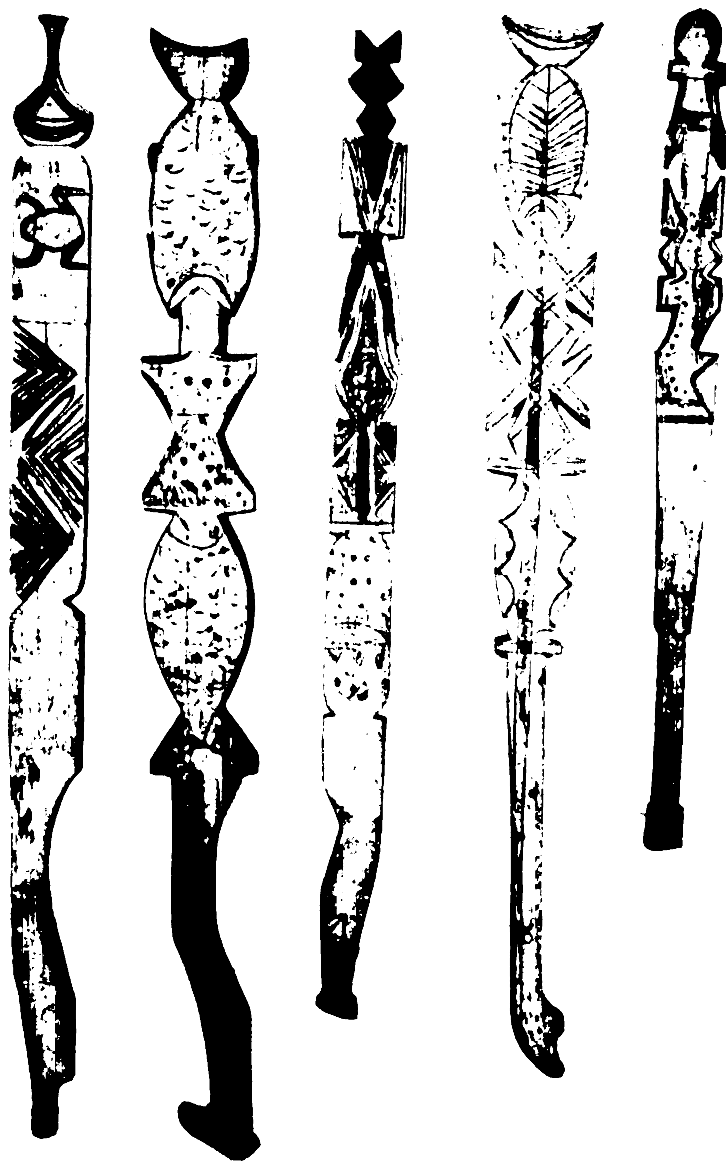

Fig. 5. Stavar som under maskdanserna bäras över vänstra skuldran. På dessa hänga trummorna under dansen. G. M. 30.40.140—143, 145. C:a $^{1}/_{10}$.

främsta rummet lerkärl från Chebero-indianerna, vilka torde höra till det bästa i keramik, som fortfarande tillverkas av några indianer. Genom sina fina former, sitt delikata gods och sin sirliga målning kunna dessa lerkärl fullt jämföras med det bästa i sitt slag, som påträffats vid arkeologiska grävningar på Perus kust. Dessa lerkärl bekräfta åter, att ett folk på ett speciellt område kan stå konstnärligt mycket högt, under det att det på andra om-

Fig. 6. Dansmask från Tucuna. G. M. 30.40.154. C:a $^{1}/_{10}$.

råden är efterblivet. I Tessmanns samling märkes för övrigt trenne vävstolar samt de föremål, som hos Chama-indianerna användes vid omskärelsen av flickorna. Några föremål använda i samband med detta egendomliga bruk hade vi ej förut på museet. Förekomsten av omskärelse hos indianerna gav redan strax efter upptäckten upphov till den fantastiska teorien, att indianerna härstamma från Israels förlorade stammar.

Från Bolivia har museet fått flera gåvor av professor A. Posnansky,

vilken berömde forskare alltsedan amerikanistkongressen i Göteborg visat museet det största intresse. Professor Posnanskys senaste samling innehåller tre stycken vävstolar, en stor modell av en vassflotte med segel från Lago Titicaca m. m. Synnerligen välkomna äro vävstolarna. Museets etnografiska avdelning har nu från Sydamerika en enastående samling av vävstolar, vilka förtjäna att beskrivas i en särskild publikation. Som gåva av herrar G. Swanström och G. Bravo har avdelningen erhållit 12 stycken panflöjter med noga angivande av de olika flöjternas namn och användning. Av dessa panflöjter bilda 8 en orkester. Herr Swanström har också visat museet det intresset, att han av bolivianska regeringen utverkade utförseltillstånd för den ovan omnämnda arkeologiska samlingen från Bolivia.

Bland övriga etnografiska nyförvärv från Sydamerika märkes ett gammalt, utmärkt vackert spjut från någon av Eldslandsstammarna. Detta, som härrör från en engelsk privatsamling, har erhållits genom byte med herr H. G. Beasley.

Till sist får jag nämna att kapten Oscar Lidman överlämnat en del snidade träfigurer m. m. från Ecuador.

Från *Asien* hava vi blott erhållit ett Batak-manuskript från Sumatra och två par stigbyglar från Japan. I verkligheten har dock den ostasiatiska samlingen på museet ökats betydligt, om man medräknar de samlingar d:r. G. Montell under år 1930 gjort för avdelningens räkning i Kina, men som ännu icke anlänt hit. Detsamma gäller löjtnant G. Mobergs samlingar från *Afrika*. Vidare har museet värdefulla samlingar att vänta från d:r. G. Bolinder, då flera personer i Göteborg bidragit med pengar och gåvor till hans resa i Afrika och rederiaktiebolagen Sandström & Stranne och Transatlantic lämnat hans expedition fria resor och frakter, under villkor att delar av de gjorda samlingarna skola tillfalla museet i Göteborg.

Vård av samlingar, utställningar m. m.

I det därför avsedda rummet har två nyförvärvsutställningar varit anordnade, vilka omfattat dels under år 1929 gjorda förvärv dels vissa samlingar, som museet erhållit under detta år. På konstmuseet har på initiativ av professor A. Romdahl och författaren Carl Kjersmeir varit utställda ett urval av museets samlingar av negerskulptur. Utställningen som pågick i två veckor var ordnad ur konstnärlig synpunkt. Fotografisamlingen har ökats genom gåvor och byten, varvid särskilt märkes 200 fotografier ur forskningsresanden Carl Lumholtz samling i Oslo, och ett ungefär lika stort antal fotografier från d:r. A. Métraux's expedition i El Gran Chaco. I utbyte hava huvudsakligen lämnats fotografier från undertecknads expeditioner. Avdelningens stora fotografiska negativmaterial har ordnats och katalogiserats. Avdelningens vaktmästare M. Nilsson har under det gångna året nedlagt ett

betydande arbete på uppklistring av fotografier. Artisten A. Hjelm har utfört ett flertal teckningar dels för utställning i samlingarne dels för publicering. Talrika nya fotografier hava uppsatts i samlingarna för att belysa de utställda föremålens användning. Fil. kand. Karl Gustav Izikowitz, som är sysselsatt med en avhandling om sydamerikanska musikinstrument, har upprättat en katalog över dessa. En liknande specialkatalog över föremål, på vilka grodor på ett eller annat sätt avbildats, är under utarbetande av fil. stud. Henry Wassén. Amanuensen S. Rydén är sysselsatt med att utarbeta en specialkatalog över avdelningens rika stenyxesamling från Amerika. Det vore synnerligen värdefullt för avdelningen om liknande specialkataloger kunde upprättas över en så stor del som möjligt av samlingarna, och dessa kataloger få ett alldeles särskillt värde, när de utarbetats i samband med en vetenskaplig bearbetning av materialet, såsom här varit fallet. För övrigt har avdelningen under en del av året haft biträdande hjälp av fröken A. L. Mannheimer och studeranden N. Nordenskiöld med ordnande av fotografier, maskinskrivning m. m. Amanuensbefattningen har under året upprätthållits av fil. stud. Stig Rydén, emedan fil. d:r Gösta Montell deltagit i d:r. Sven Hedins expedition till Centralasien. Från avdelningen deltogo i den internationella amerikanistkongressen i Hamburg förutom undertecknad fil. kand. K. G. Izikowitz och amanuens S. Rydén. Undertecknad föreläste därvid om »Das Gewichtssystem der peruanischen Indianern» och fil. kand. K. G. Izikowitz om »Die amerikanischen Nåsenflöten» och »Über die Entstehung der peruanischen Velourtechnik». Genom frikostigt utdelande av undertecknads publikationer och en mycket vidlyftig korrespondens har avdelningen sökt och även lyckats skaffa sig en del nya förbindelser i olika delar av Amerika, vilka med all sannolikhet i framtiden komma att visa sig vara till stort gagn för museet. Redan nu är det påfallande många utlänningar, som ihågkomma museet med gåvor. Enligt meddelande från Panama har överhövdingen för Cuna-indianerna, Néle, och hans sekreterare Ruben Pérez Kantule beslutat att göra uppteckningar med bildskrift av stammens traditioner och att sända dessa till Göteborgs Museum.

Följande böcker och uppsatser behandlande avdelningen tillhörigt material hava utkommit under året:

Nimuendajú, Curt: Besuch bei den Tukuna-Indianern. Ethnologischer Anzeiger. Band II, Heft 4, sid. 188—194. Stuttgart 1930.

Nordenskiöld, Erland: Picture-writtings and other documents by Néle, Charles Slater, Charlie Nelson and other Cuna Indians. Comparative ethnographical studies 7, part 2. Göteborg 1930. 75 sidor, 8 planscher.

» » Modifications in Indian culture through inventions and loans. Comparative ethnographical studies 8. Göteborg 1930. 256 sidor.

Nordenskiöld, Erland: Ars Americana. L'archeologie du bassin de l'Amazone. Paris 1930. 67 sidor, 56 planscher.

» » Huayru game. Journal de la Société des Américanistes de Paris, nouvelle série, t. XXII, sid. 211—213. Paris 1930.

» » The ancient peruvian system of weights. Man. London 1930. 7 sidor.

» » Notes on the religion of the Cuna Indians. Actes du V:e Congrès Ineternational d'Histoire des Religions à Lund, 27—29 août 1929, sid. 131—137. Lund 1930.

Rydén, Stig: Une tête-trophée de Nasca. Journal de la Société des Américanistes de Paris, nouvelle série, t. XXII, sid. 365—371. Paris 1930.

ERLAND NORDENSKIÖLD.